

Особливості ціноутворення на ринку міжбанківського кредитування в Україні

У статті розглянуто особливості міжбанківського кредитування в Україні. З'ясовано механізм формування ставок за міжбанківськими кредитами у зарубіжній та вітчизняній практиці.

Ключові слова: міжбанківське кредитування, ринок, ціноутворення.

В статье рассмотрены особенности межбанковского кредитования в Украине. Уточнен механизм формирования ставок по межбанковским кредитам в зарубежной и отечественной практике.

Ключевые слова: межбанковское кредитование, рынок, ценообразование.

The article considers questions of pricing in the interbank lending market. Interbank lending rates' setting mechanism in foreign and national practice is defined.

Keywords: interbank lending, market, pricing.

Постановка проблеми. В сучасних умовах міжбанківському кредитуванню відводиться важлива роль у покращенні рівня ліквідності та платоспроможності банків, а також у забезпеченні стабільного функціонування банківської системи. Із всіх існуючих сьогодні фінансових інструментів саме міжбанківські кредити найбільш швидко реагують на зміну кон'юнктури фінансового ринку. Тому банки часто розглядають ринок міжбанківських кредитів як оперативне джерело ресурсів для активних операцій на інших сегментах фінансового ринку. Невиправдане ж завищення ціни на найбільш доступний фінансовий ресурс – міжбанківські кредити – є суттєвою перешкодою для активної участі комерційних банків в інвестиційному процесі. Зазначене обумовлює необхідність з'ясування теоретичних основ та практичних аспектів ціноутворення на ринку міжбанківського кредитування.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У зарубіжній науковій літературі проблемам міжбанківського кредитування присвятили свої роботи І. Андрієвська, О. Єгоров, І. Меркур'єв, М. Семенова й О. Чекмарьова. У більшості праць вітчизняних вчених, зокрема В. Базилевича, З. Васильченко, Н. Версаль, І. Лютого, Т. Майорової, В. Міщенко, С. Науменкової, Л. Примостки, дослідження міжбанківського кредитування має переважно фрагментарний характер, оскільки розглядаються лише окремі аспекти міжбанківських кредитних відносин у контексті ресурсного забезпечення комерційних банків.

Водночас протягом останніх років з'явився ряд наукових робіт, автори яких більш поглиблено розкривають теоретич-

ні основи та практичні аспекти міжбанківського кредитування в Україні. Так, О. Кузьмак розглядає роль міжбанківських кредитів у становленні й розвитку банківської системи України [1]. Я. Остапчук проводить дослідження проблеми забезпечення стабільності вітчизняного ринку міжбанківського кредитування шляхом удосконалення моделі оцінювання кредитоспроможності банків–контрагентів та підвищення ефективності міжбанківських операційних технологій [2]. А. Пастернак зосередив свою увагу на вдосконаленні методики аналізу кредитоспроможності банків–контрагентів на ринку міжбанківського кредитування та на окремих аспектах управління портфелем міжбанківських кредитів [3].

Проте низка важливих питань, що, зокрема, стосуються особливостей ціноутворення на ринку міжбанківського кредитування в Україні, залишаються дискусійними та потребують подальших досліджень. Усе вище зазначене обумовлює вибір теми даного дослідження.

Отже, **метою статті** є дослідження тенденцій і суперечностей розвитку вітчизняного ринку міжбанківського кредитування, з'ясування механізму ціноутворення на міжбанківські кредити у вітчизняній й зарубіжній практиці, а також на прикладі одного з провідних банків України – ПАТ «Райффайзен Банк Аваль».

Виклад основного матеріалу. Становлення вітчизняного ринку міжбанківського кредитування розпочалося із набуттям Україною незалежності та прийняттям першого варіанту закону про банки та банківську діяльність. Цим документом було затверджено створення в Україні дворівневої банківської системи та регламентовано міжбанківські кредитні відносини на рівнях: центральний банк – банки другого рівня та безпосередньо між банками другого рівня.

Однак протягом першого десятиліття свого функціонування вітчизняний ринок міжбанківського кредитування розвивався досить повільно (рис. 1), що було обумовлено стагнацією національної економіки, фінансовою нестабільністю в країні та відсутністю тісної співпраці у банківських колах. Велику роль у цьому також відігравала висока вартість кредитних ресурсів на міжбанківському ринку, яка почала суттєво знижуватися лише наприкінці 90-х років ХХ ст.

Пожвавлення ділової активності на міжбанківському кредитному ринку України розпочалося із стабілізацією економічної ситуації в країні, суттєвим зниженням розміру облікової ставки (зокрема, із 61,6% у 1998 році до 7% у 2003 році), зростанням рівня довіри у банківському середовищі та стимулюванням НБУ комерційних банків здійснювати інве-

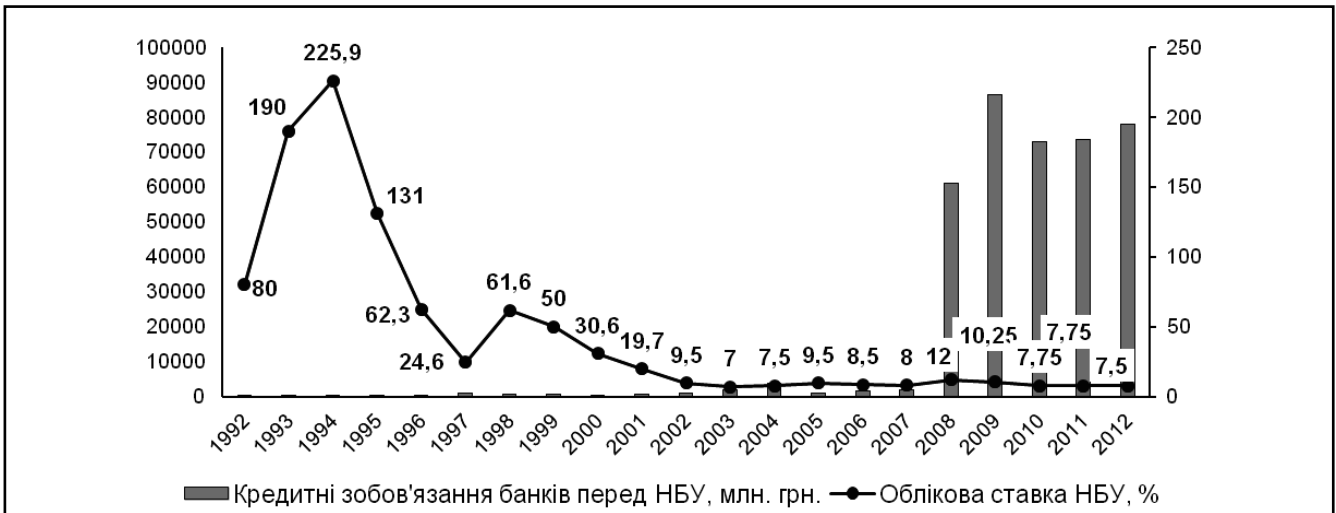

Рисунок 1. Кредитування НБУ банків України в 1992–2012 роках*

* Складено на основі даних НБУ [4].

стиції в національну економіку. З 2005 року в Україні активно починає розвиватися міжбанківське кредитування на рівні банків другого рівня.

Як видно на рис. 2, у різні роки в Україні спостерігається нерівномірність розвитку кредитного обслуговування банків–резидентів та банків–нерезидентів. Найбільші обсяги кредитів на міжбанківському ринку вітчизняні банки отримали у 2008 році, коли вітчизняні банки відчували найбільші проблеми з ліквідністю. Дана проблема переважним чином була пов'язана з фінансовою нестабільністю в країні, підвищенням вимог НБУ до резервування коштів за валютними операціями банків, зростанням обсягів сумнівної заборгованості у портфелі банків по кредитуванню фізичних осіб тощо. При цьому у наступні 2009–2010 роки, навпаки, спостерігається зростання інтересу до кредитування банків–нерезидентів із поступовим згортанням даного напрямку в 2011–2012 роках.

Щодо структури портфелю міжбанківських кредитів вітчизняних банків, то основну частину протягом багатьох років займають надстрокові кредити – овернайт (протягом

2005–2012 років у середньому 67%) [4]. Як видно на рис. 3, окрім овернайт сьогодні при кредитуванні банків–резидентів також користуються популярністю позики на строк від 2 до 7 днів та від 7 днів до одного місяця.

Свою чергою, серед кредитів, наданих депозитним корпораціям–нерезидентам, також протягом багатьох років переважають кредити овернайт (якщо у 2005 році – 84,3%, то в 2012 році – 99,5%) [4].

У зарубіжних країнах при визначенні ціни міжбанківських кредитів прийнято орієнтуватися на спеціальні індикатори вартості грошових ресурсів. Такими показниками можуть бути: облікова ставка центрального банку країни або середня ставка по кредитах провідних банків. Сьогодні однією з найбільш відомих еталонних ставок міжбанківського кредитування є LIBOR (від англ. London Interbank Offered Rate – Лондонська міжбанківська ставка пропозиції) – середньозважена відсоткова ставка за кредитами, що надаються на лондонському міжбанківському ринку.

Ставки LIBOR розраховуються з 1985 року в десяти різних валютах для п'ятнадцяти термінів погашення (табл. 1).

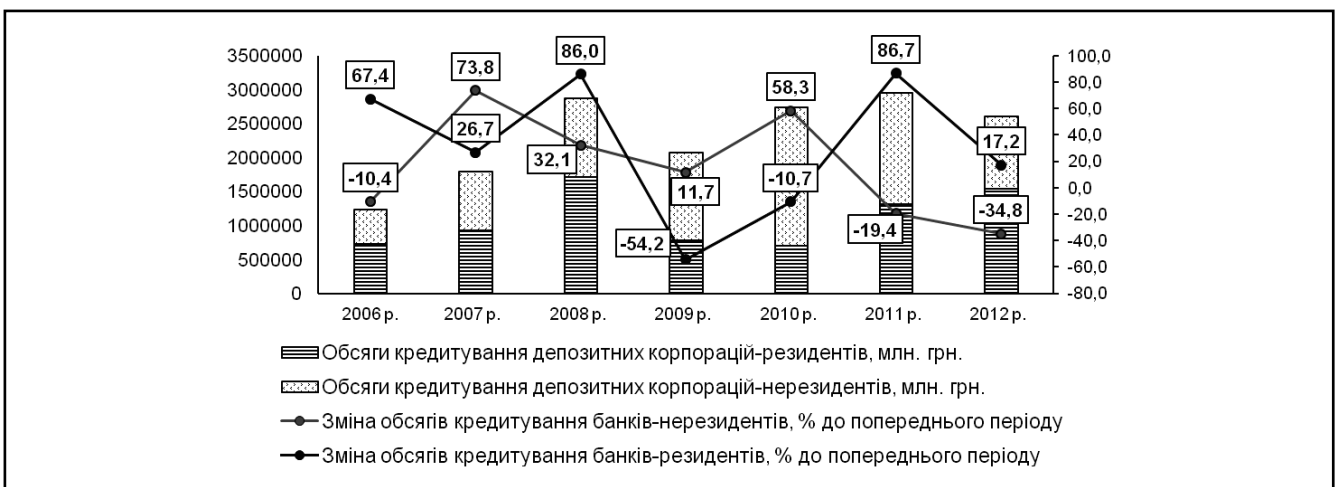

Рисунок 2. Розвиток міжбанківського кредитування в Україні в 2006–2012 роках*

* Складено на основі даних НБУ [4].

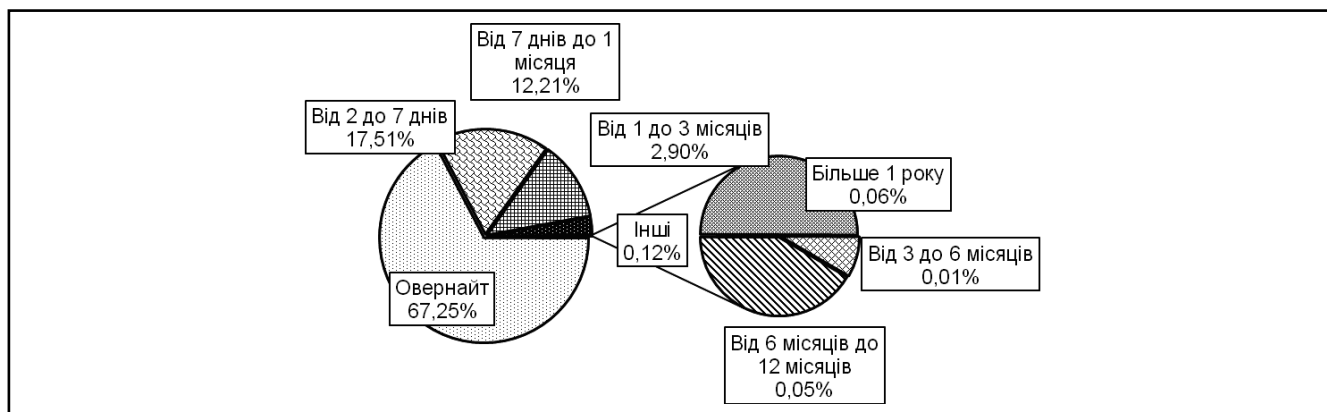

Рисунок 3. Структура портфелю кредитів банкам-резидентам за строками надання станом на 31.12.2012, %*

* Складено на основі даних НБУ [4].

Розрахунок даної ставки відбувається таким чином: уповноважений агент Британської банківської асоціації – агенція Reuters – щоденно об 11.00 години за західноєвропейським часом збирає інформацію від 16 провідних банків щодо процентних ставок за стандартними угодами. Критерії відбору – масштаб бізнесу і репутація банку, а також досвід роботи банку з конкретною валютою. Для кожного періоду із 16 ставок віднімають чотири найнижчі та чотири найвищі ставки, а на основі решти ставок розраховують середньоарифметичне значення, яке публікують як ставку LIBOR для відповідного періоду.

Подібно до LIBOR на грошовому ринку зони євро використовується й інші індикативні ставки, ініціатором розрахунку яких стала Федерація європейських банків (англ. Europe an Banking Federati on або EBF). Так, у 1999 році в Брюсселі було створено неприбуткову організацію Euribor–EBF. Серед основних завдань даної установи є організація розрахунку індикативних ставок для міжбанківського ринку ЄС, а саме: EURIBOR, USD EURIBOR, EONIA, EUREPO та EONIA SWAP INDEX.

Розрахунок цих ставок проводиться на основі інформації, яка щоденно надходить від декілька десятків провідних банків єврозони, що пройшли процес акредитації у Euribor–EBF. Дані ставки використовуються у якості орієнтиру (або primegate) не лише в міжбанківському кредитуванні, а й при

визначенні європейськими банками ставок за іпотечними кредитами, деривативами, ф'ючерсами та опціонами.

Зокрема, ставка EURIBOR (від англ. «Euro Interbank Offered Rate» – Європейська міжбанківська ставка пропозиції) – це індикативна ставка, під яку банки можуть позичати незабезпечені активи на європейському ринку міжбанківського кредитування. Ця ставка інформує про вартість міжбанківських строкових депозитів провідних банків Єврозони. Щоденно до 10.45 прайм банки, акредитовані організацією Euribor–EBF, повинні ввести до системи TARGET інформацію про свої ставки по міжбанківським депозитам у євро. Під час розрахунку даного показника виключаються 15% найбільш високих та найбільш низьких котирувань. А на базі решти ставок розраховується середнє значення, що округляється до трьох знаків після коми та об 11.00 за часом Брюсселю інформаційна агенція Reuters повідомляє актуальну ставку EURIBOR на цей день.

За схожою методикою розраховується ставка USD EURIBOR – показник, що інформує про вартість міжбанківських строкових депозитів у доларах США у провідних банках Європи та світу.

З 1999 року з ініціативи Euribor–EBF проводяться розрахунки ставки EONIA (Euro Over Night Index Average) – ефективної ставки по кредитам овернайт в євро. Дана ставка

Таблиця 1. Індикативні ставки міжбанківського ринку*

Вид ставки	Початок розрахунку, рік	Валюта	Строки	Розміри ставок станом на 15.03.2013 р. (мінімальне–максимальне значення), %
LIBOR	1985	Для 10 валют (USD, GBP, JPY, EUR, CHF, CAD, AUD, NZD, DKK, SEK)	Для 15 періодів: O/N (овернайт), 1W (1 тиждень), 2W (2 тижні), 1M–1Y (1–12 місяців)	EUR:0,02–0,43, USD:0,16–0,73, GBP:0,48–0,92
EURIBOR	1999	EUR	Для 15 періодів: 1W, 2W, 3W, 1M–1Y	0,079–0,543
USD EURIBOR	2012	USD	Для 15 періодів: O/N, 1W, 2W, 1M–1Y	0,275–0,889
EONIA	1999	EUR	Для 1 періоду (O/N)	0,068
EUREPO	2002	EUR	Для 10 періодів: T/N, 1W–3W, 1M–3M, 6M, 9M, 1Y	0,019–0,025
EONIA SWAP INDEX	2005	EUR	Для 19 періодів: 1W–3W, 1M–12M, 15M, 18M, 21M, 24M	0,07–0,169

* Складено за даними Британської банківської асоціації та Європейської банківської федерації [5, 6].

визначається за сприяння Європейського центрального банку шляхом розрахунку середньо зваженої вартості усіх незабезпечених міжбанківських позик овернайт, що надаються провідними банками країн ЄС.

У 2002 році організація Euribor–EBF започаткувала визначення індикативної для країн ЄС ставки по забезпеченим кредитним операціям в євро – так званої EUREPO. Значення цього показника також повідомляються агенцією Reuters у Брюсселі щоденно об 11.00 у робочі дні.

І, нарешті, EONIA SWAP INDEX – це індикативна ставка європейського ринку свопів в євро. Своєю чергою, EONIA SWAP – це похідний фінансовий інструмент, який дає можливість заміни фіксованої ставки по фінансовому інструменту на плаваючу і навпаки.

Своєю чергою, в Україні довгий час велися спроби розробити власний індикатор для визначення справедливої вартості ресурсів на грошовому ринку. Так, з'явилися такі показники: KIBOR, KievPRIME, KIACR, UIRD.

Піонером по впровадженню розрахунку індексу KIBOR стала газета «Бізнес». Починаючи з 2000 року інформаційні агентства Reuters та «Інтерфакс» почали щоденно розраховувати показники KIBOR. Розрахунок проводився на основі даних 10–21 комерційного банку, для двох валют та семи часових проміжків. Однак у 2005 році розрахунок цієї ставки припинено.

KievPRIME – це індекс процентних ставок українського міжбанківського ринку в гривні, що почав використовуватися з листопада 2007 року за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку. Ця ставка розраховується на основі котирувань 5–10 найбільших банків України для п'яти періодів. За кожним періодом, подібно до методики визначення LIBOR, виключаються дві найвищі та дві найнижчі ставки, а серед решти розраховується середнє значення.

Ставка KIACR (або Kiev Interbank Actual Credit Rate) також розраховується на підставі фактичних даних за міжбанківськими договорами щодо процентних ставок за кредитами, фактично наданими за відповідними строками. Розрахунок індексу проводиться НБУ щомісяця для міжбанківських кредитів у гривнях та доларах США строком на 1 день, від 2 до 7 днів, від 8 до 21 дня, від 22 до 31 дня, від 32 до 92 днів, понад 92 дні (табл. 2). Однак ставка KIACR переважним чи-

ном використовується при визначенні справедливої вартості цінних паперів, що зберігаються в портфелі банку.

Що стосується останнього показника міжбанківського ринку кредитування – UIRD (з англ. Ukrainian Index of Retail Deposit Rates – Український індекс ставок по вкладам фізичних осіб), то, на нашу думку, на сьогодні даний показник є найбільш вдалою розробкою. Це – індикативна ставка, що розраховується в системі Thomson Reuters на кожен банківський день до 15.00 за київським часом. Основою для визначення індексу є номінальні ставки 20 найбільших вітчизняних банків за розмірами депозитного портфеля фізичних осіб по строковим депозитам у гривні, доларах США та євро строком на 3, 6, 9 та 12 місяців із виплатою процентів після закінчення терміну дії депозитної угоди (табл. 3).

Для кожного строку і валюти у разі оголошення банками 11 і більше ставок із числа оголошених ставок відсікаються дві найнижчі та дві найвищі ставки, а з решти ставок розраховується середнє арифметичне значення, що надається індикативній ставці UIRD. У разі оголошення банками семи і більше ставок, але менше 11, з числа оголошених ставок відсікаються одна найнижча та одна найвища ставки [8].

Введений у травні 2011 року індекс UIRD у майбутньому має всі шанси стати тією базою, на яку банки зможуть орієнтуватися при роботі на міжбанківському ринку, при кредитуванні фізичних та юридичних осіб тощо. Однак поки що на відміну від лондонської LIBOR чи ставок Euribor–EBF більшість із вітчизняних індикативних ставок носять лише інформативний характер і на практиці не використовуються як бенчмаркер ринку міжбанківського кредитування. Щодо міжбанківських кредитних угод, то в Україні, як і в Російській Федерації, сума, термін і ставка за кредитом переважним чином залежать від фінансового стану банку–позичальника, його розміру, іміджу, кола засновників та особистих відносин із потенційним кредитором.

При з'ясуванні питання щодо особливостей ціноутворення на міжбанківському ринку кредитування в Україні важливо також визначити коло факторів, що впливають на вартість такого фінансового ресурсу, як міжбанківські кредити. На нашу думку, найбільш вагомими з них є такі:

1. *Облікова ставка центрального банку.*

Рівень облікової ставки НБУ тісно пов'язаний і взаємодіє з усіма процентними ставками грошового ринку, насамперед

Таблиця 2. Розмір KIACR у лютому 2013 року*

Середньозважена ставка міжбанківського кредитування	Строк, дні					
	1	2–7	8–21	22–31	32–92	Понад 92
KIACR (UAH), % річних	2,336	2,035	7,158	9,787	11,231	10,912
KIACR (USD), % річних	0,496	1,979	2,069	4,173	1,696	0,353

* Складено на основі даних НБУ [7].

Таблиця 3. Розмір UIRD станом на 15.03.2013*

Середньозважена ставка міжбанківського кредитування	Строк, дні			
	3 місяця	6 місяців	9 місяців	12 місяців
UIRD (UAH), % річних	16,43	17,20	17,68	17,95
UIRD (USD), % річних	5,04	5,87	6,82	7,13
UIRD (EUR), % річних	4,17	4,90	5,85	6,16

* Складено на основі даних НБУ [8].

з процентною ставкою за міжбанківськими кредитами. Облікова ставка є нижньою межею коливань ставки міжбанківського кредиту. Крім того, між ними існує прямо пропорційна залежність: чим вища облікова ставка, тим вищою є процентна ставка за міжбанківськими кредитами, і навпаки. В умовах стабільної ситуації на грошовому ринку облікова ставка коливається в межах, близьких до рівня процентної ставки за міжбанківськими кредитами.

2. Темпи інфляції.

Так, прискорення темпів інфляції викликає підвищення процентних ставок за міжбанківськими кредитами, що слугує захистом від знецінення позичкового капіталу. Якщо темпи інфляції випереджають зростання процентної ставки, остання стає від'ємною, тобто такою, коли процент стягується з кредитора.

3. Співвідношення попиту та пропозиції позичкового капіталу на грошовому ринку.

Чим більший попит на міжбанківський кредит, тим вищою є процентна ставка за ним. Узагалі з теоретичного погляду на вартість позичкового капіталу можуть впливати чинники як з боку попиту (інфляційні процеси, очікування погіршення кон'юнктури ринку), так і з боку пропозиції (норма обов'язкових резервів, облікова ставка, тінізація підприємницької діяльності, стан довіри до банку).

4. Обсяг грошової маси.

Надмірний обсяг грошової маси спричинює інфляційні процеси, які впливають на розмір процентних ставок за міжбанківськими кредитами у бік їх збільшення.

5. Стан платіжного балансу країни.

При перевищенні експорту над імпортом (активне сальдо платіжного балансу країни) процентні ставки за міжбанківськими кредитами звичайно знижуються. Якщо ж обсяги імпорту більші від експорту, спостерігається дефіцит і процентні ставки за міжбанківськими кредитами підвищуються.

6. Курс національної валюти.

Підвищення попиту на національну валюту сприяє її зміцненню (ревальвації), а отже вона дорожчає, штовхаючи вверх відсоткові ставки за міжбанківськими кредитами. Зниження ж курсу національної валюти (девальвація) спричинює зворотний ефект.

На курс національної валюти може вплинути центральний банк, проводячи девізну політику у формі валютних інтервенцій, тобто прямого втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на обмінний курс національної валюти через операції з купівлі–продажу іноземних валют. Механізм дії цього втручання такий: коли має місце надлишкова пропозиція іноземної валюти, центральний банк скуповує її, щоб недопустити необґрунтованого зміцнення національної грошової одиниці, і, навпаки, коли надходжень валютних коштів на внутрішній ринок недостатньо, центральний банк продає іноземну валюту для того, щоб недопустити зниження обмінного курсу національної валюти. Отже, задля підвищення обмінного курсу націо-

нальної валюти центральний банк продає іноземну валюту, а для його зниження – скуповує іноземну валюту на ринку.

Варто зазначити, що, якщо ревальвація або девальвація гривні викликана зменшенням або збільшенням темпів інфляції, то в цьому разі, скажімо, знецінення національної валюти призводить до підвищення ставок за міжбанківськими кредитами.

7. Іноземні інвестиції.

Якщо збільшується обсяг іноземних інвестицій (наприклад, внаслідок підвищення центральним банком облікової ставки), підвищується попит на національну валюту. Це, своєю чергою, може призвести до підвищення обмінного курсу національної валюти, а отже, до подорожчання національної валюти, що, своєю чергою, призводить до підвищення відсоткових ставок за міжбанківськими кредитами.

8. Обсяг державних витрат, величина державного боргу.

Зростання державних витрат і наявність дефіциту державного бюджету веде до необхідності залучення нових позик, розширення емісії державних облігацій, що може викликати підвищення відсоткових ставок, зокрема, підвищення відсоткових ставок за міжбанківськими кредитами.

9. Строк кредитування.

Чим більший строк міжбанківського кредитування, тим вищою є відсоткова ставка. Це пов'язано з невизначеністю у майбутньому: чим віддаленішим є це майбутнє, тим вища ймовірність виникнення несприятливої події.

10. Ліквідність банку–позичальника.

Недостатній рівень ліквідності часто стає першою ознакою наявності в банку серйозних фінансових труднощів. За таких умов, як правило, починається вплив клієнтів і закриття рахунків, що, своєю чергою, веде до підвищення потреби в ліквідних засобах і поглиблення кризи ліквідності. Банк змушений шукати джерела поповнення грошових коштів через продаж найбільш ліквідних активів та запозичення на ринку. За таких обставин проведення подібних операцій ускладнюється, адже кредитори неохоче надають позики банку, котрий перебуває на межі банкрутства, вимагаючи додаткового забезпечення і підвищення процентних ставок. Отже, чим нижчий рівень ліквідності банку, тим дорожче йому обходиться запозичувати кошти на міжбанківському ринку.

На основі проведеного вище дослідження стає очевидним, що сьогодні на вартість міжбанківських кредитів впливають різні фактори, і особливу увагу слід звертати не тільки на макроекономічні фактори, а також на внутрішні чинники, тобто на фінансову стійкість банку (складовою якої є рівень ліквідності банку), його репутацію, місце на ринку (ринкова частка), які значною мірою можуть вплинути на вартість зазначеного раніше виду фінансових ресурсів.

У разі мобілізації банком кредитів від іноземних банків особливу увагу слід звертати й на такий чинник вартості даних кредитів, як міжнародний рейтинг банку–позичальника, котрий присвоюється міжнародними рейтинговими агентствами (Fitch, Moody's, S&P). На рівень рейтингу банку–по-

зичальника можуть впливати як показники діяльності банку (внутрішні чинники), так і рейтинг держави (суверенний рейтинг), який, своєю чергою, обумовлюється низкою макроекономічних характеристик, пов'язаних із загальноекономічною ситуацією в державі. Особливо це є актуальним на сьогоднішній день, коли світова економічна криза охопила більшість країн світу, адже потенційні інвестори стали більш пильними і особливу увагу звертають на міжнародні рейтинги банків, які мають бажання запозичити у них кошти.

Для того щоб побачити, як деякі із зазначених раніше факторів впливають на вартість наданих міжбанківських кредитів, проаналізуємо вплив темпів інфляції та вартості залучення міжбанківських фінансових ресурсів (рівня ставок за одержаними міжбанківськими позиками) на рівень відсоткових ставок комерційного банку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за наданими міжбанківськими кредитами (табл. 4).

Рівняння кореляційно-регресійного аналізу має наступний вигляд:

$$Y = 0,689 * X_1 + 1,261 * X_2 - 5,651, \quad (1)$$

де X_1 – рівень інфляції;

X_2 – рівень ставок за одержаними МБК в національній валюті;

Y – рівень ставок за наданими МБК в національній валюті.

Виходячи з рівняння (1) можна констатувати, що зростання рівня інфляції на 1 п.п. призведе до зростання рівня процентних ставок за наданими міжбанківськими кредитами менше ніж на 1 п.п. Водночас зростання рівня ставок за одержаними міжбанківськими кредитами в національній валюті на 1 п.п. спричинить зростання рівня процентних ставок за наданими міжбанківськими кредитами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» більше ніж на 1 п.п. Далі обчислимо коефіцієнт детермінації:

$$D = R^2 = \frac{\sigma_y^2}{\sigma^2} = \frac{194,164}{203,338} = 0,955 \quad (2)$$

де σ_y^2 – факторна дисперсія (характеризує варіацію результативної ознаки, що викликана факторними ознаками); σ^2 – загальна дисперсія.

Це означає, що 95,5% варіації рівня процентних ставок за наданими міжбанківськими кредитами комерційним банком ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» лінійно пояснюється варіацією рівня інфляції та вартості залучення коштів на міжбанківському ринку. При цьому 4,5% варіації є результатом впливу решти факторів.

Для оцінки рівня адекватності регресійної моделі використаємо критерій Фішера:

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} \times \frac{n - m}{m - 1} = \frac{R^2}{1 - R^2} \times \frac{k_2}{k_1} \quad (3)$$

де R^2 – коефіцієнт детермінації;

m – кількість параметрів рівняння регресії;

n – кількість випробувань;

k_1 і k_2 – ступені вільності.

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} \times \frac{n - m}{m - 1} = \frac{0,955}{1 - 0,955} \times \frac{5 - 3}{3 - 1} = 21,164$$

Табличне значення при ступенях вільності $k_1 = 2$ і $k_2 = 2$ становить $F_{кр}(2; 2) = 19$. Це свідчить про те, що рівень адекватності моделі не випадковий, а зв'язок між рівнем процентних ставок за наданими кредитами, рівнем інфляції і вартістю залучення коштів на міжбанківському кредитному ринку визнається істотним.

Коефіцієнт кореляції дорівнює:

$$R = \sqrt{R^2} = \sqrt{0,955} = 0,977 \quad (4)$$

де R – коефіцієнт кореляції.

Отже, коефіцієнт кореляції свідчить про те, що зв'язок між факторними і результативною ознаками дуже тісний.

Для підтвердження достовірності одержаних результатів використаємо значення факторних ознак X_1 , X_2 з табл. 4 і підставимо їх у рівняння регресії (1). Отримані результати представимо у вигляді табл. 5 і рис. 4.

Так, з табл. 5 можемо побачити, що за незмінного рівня інфляції $X_1 = \text{const}$ (12,8%) при зростанні вартості залучення коштів на міжбанківському ринку з 1,43% до 14,34% рівень процентних ставок за наданими кредитами ПАТ

Таблиця 4. Вихідні дані для побудови рівняння регресії*

Показник	Станом на 1.01.2008	Станом на 1.01.2009	Станом на 1.01.2010	Станом на 1.01.2011	Станом на 1.01.2012
Рівень ставок за наданими МБК в національній валюті (Y), %	7,69	20,09	6,67	4,53	18,07
Рівень інфляції (X1), %	12,80	25,20	15,90	9,40	8,00
Вартість залучення ресурсів (X2), %	4,64	5,86	2,41	1,43	14,34

* Розраховано на основі даних НБУ [4, 9].

Таблиця 5. Дослідження чутливості впливу факторних ознак на рівень процентних ставок за наданими міжбанківськими кредитами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»

	Рівень інфляції (X1), %					
	4,64	5,86	2,41	1,43	14,34	
Вартість залучення ресурсів (X2), %	12,8	25,2	15,9	9,4	8	
	9,02	17,57	11,16	6,68	5,71	
	10,56	19,10	12,70	8,22	7,25	
	6,21	14,75	8,34	3,87	2,90	
	4,97	13,52	7,11	2,63	1,67	
	21,26	29,80	23,39	18,91	17,95	

* Розраховано на основі даних НБУ [4, 9].

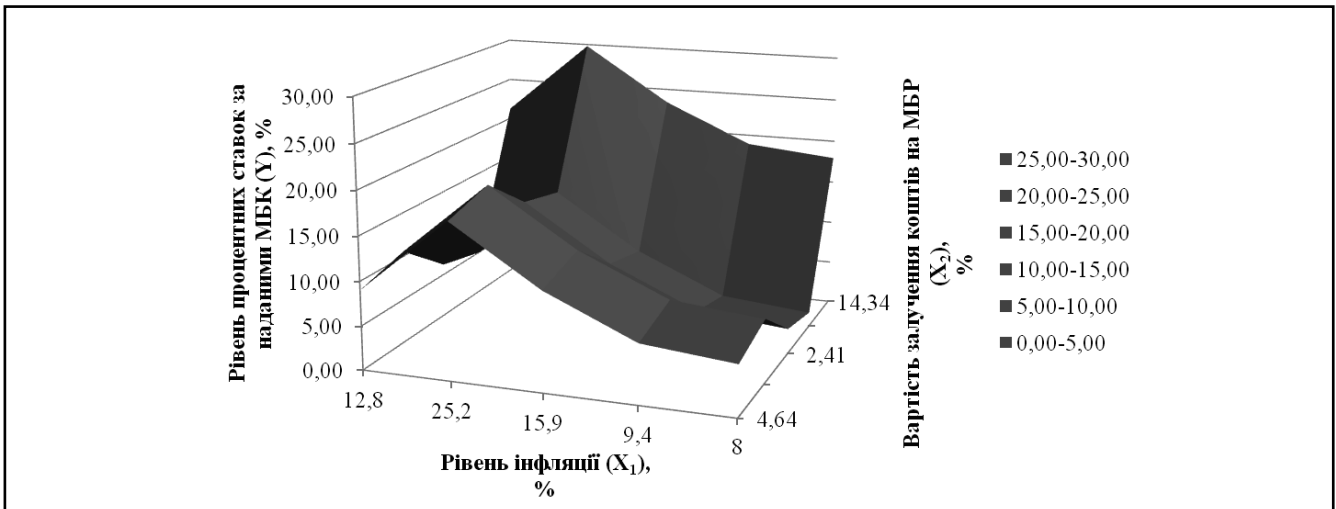

Рисунок 4. Кореляційно-регресійна модель впливу факторних ознак на рівень процентних ставок за наданими міжбанківськими кредитами ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»

* Розраховано на основі даних НБУ [4, 9].

«Райффайзен Банк Аваль» зростає з 4,97% до 21,26%. Водночас за незмінного рівня вартості залучення коштів на міжбанку $X_2 = \text{const}$ (1,43%) при зниженні рівня інфляції з 25,2% до 15,9% спостерігається зниження рівня процентних ставок за наданими банком кредитами з 13,52% до 7,11%. Одержані дані з табл. 5 зобразимо у вигляді рис. 4.

Висновки

Отже, проведене нами дослідження показало, що ринок міжбанківського кредитування в Україні ще знаходиться на стадії становлення і більше тяжіє до моделі кредитних відносин на рівні банків другого рівня. НБУ ж надає кредитні послуги банкам другого рівня, переважним чином, у випадках суттєвих проблем із ліквідністю на грошово-кредитному ринку та іноді з метою стимулювання участі банків в інвестиційному процесі.

Також у ході дослідження було встановлено, що в Україні досі ще не набула широкого розповсюдження практика використання цінових орієнтирів на ринку міжбанківського кредитування. Як правило, в періоди стабільності опубліковані центральним банком індикативні ставки міжбанківського кредитного ринку не здійснюють суттєвий вплив на кон'юнктуру ринку, а інтерес до їх розміру у банків зростає в основному в період кризи.

І нарешті, при визначенні банками оптимального рівня ставок за міжбанківськими позиками, все більшого значення набуває питання з'ясування впливу на них потенційних факторів. Проведений нами у ході роботи аналіз, засвідчив, що 95,5% варіації рівня процентних ставок за наданими міжбанківськими кредитами комерційним банком ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» лінійно пояснюється варіацією рівня інфляції та вартості залучення коштів на вітчизняному

міжбанківському ринку. Відтак 4,5% варіації є результатом впливу решти факторів. Дані розрахунки можуть використовуватися у якості бази для досліджень поведінки ставок ринку міжбанківського кредитування в Україні у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Кузьмак О.М. Міжбанківське кредитування в Україні: становлення та розвиток: монографія. – Л.: Б./В, 2010. – 239 с.
2. Остапчук Я.М. Міжбанківський кредитний ринок в інфраструктурі банківської системи України: автореф. дис... канд. екон. наук / ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана». – К., 2008. – 20 с.
3. Пастернак А.Л. Методика аналізу кредитоспроможності банків-контрагентів на ринку міжбанківського кредитування: автореф. дис... канд. екон. наук / ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана». – К., 2007. – 25 с.
4. Бюлетень НБУ [Електрон. ресурс]: Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=67693.
5. Офіційний сайт British Bankers' Association [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbalibor.com/rates>
6. Офіційний сайт Euribor-EBF [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euribor-ebf.eu/index.php?id=9>.
7. Лист НБУ від 20.02.2013 №40-517/858 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.inforbuh.com.ua/ru/about/new-sone/Srednevzveshennaya_stavka_mezhbankovskogo_kreditovaniya_v_fevrale_2013_godaOA.
8. Про запровадження в Україні індексу ставок за депозитами фізичних осіб [Електрон. ресурс]: Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=74633.
9. Дані фінансової звітності банків України [Електрон. ресурс]: Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=74208